

Інформаційна довідка
щодо міжнародного співробітництва в кримінальному
провадженні
(переговорний розділ 24 «Юстиція, свобода та безпека»)*

***Анотація.** В інформаційній довідці розкрито питання міжнародного співробітництва в кримінальному провадженні, зокрема щодо розслідування і переслідування міжнародних злочинів. Акцентовано на міжнародних актах та національних нормах у цій сфері. Розглянуто законодавчі прогалини у контексті рекомендацій Європейської Комісії, представлених у Звіті про прогрес України в рамках Пакета розширення Європейського Союзу 2025 року.*

***Ключові слова:** кримінальне провадження, міжнародні злочини, міжнародне співробітництво, міжнародно-правова допомога, Римський Статут, Євроюст, Європол, Європейська прокуратура, Міжнародний кримінальний суд.*

Вступ

Боротьба зі злочинністю є одним із пріоритетних напрямів міжнародного співробітництва. Її зростання та інтернаціоналізація перетворили цю боротьбу на одну із головних соціальних проблем і обумовили необхідність взаємодії держав у справі її розв'язання. Особливих рис така боротьба набула з початку повномасштабного вторгнення росії на територію України та її приєднання до Римського статуту.

Сучасними напрямками співробітництва держав у боротьбі зі злочинністю є:

- визначення кола загально небезпечних діянь, що потребують спільних зусиль щодо їх припинення;
- взаємний обмін інформацією про вчинені злочини та злочинців;
- надання допомоги в розшуку злочинців, які перебувають на території держави, та видача їх зацікавленим суб'єктам міжнародного права;
- спільне вивчення питань злочинності й методів боротьби з нею; виконання окремих доручень із кримінальних процесуальних питань;
- укладання міжнародних договорів про боротьбу з окремими видами міжнародних злочинних діянь;
- участь держав у міжнародних організаціях, що спеціалізуються на боротьбі зі злочинністю.

Отже, міжнародне співробітництво у боротьбі з міжнародними злочинами – це спільна діяльність держав та організацій (ООН, Інтерпол, Європол, Європейська прокуратура, Міжнародний кримінальний суд) задля запобігання, розслідування та покарання за злочини, що виходять за межі національних кордонів, яка включає угоди, обмін інформацією, екстрадицію та спільні операції, базується на нормах міжнародного й національного права, щоб захистити міжнародний мир і безпеку.

Міжнародне співробітництво під час кримінального провадження стало не лише об'єктом спеціальних міжнародних договорів, а і визначальним критерієм широкої міжнародної співпраці держав, умовою подальшого розвитку економічних відносин. У британському Посібнику з міжнародного співробітництва та інформаційного обміну вказано: «Якщо правопорядок порушується не в одній, а в багатьох країнах, органи, що захищають його, не можуть обмежуватися виключно національними засобами. Якщо вороги прогресу та прав людини намагаються використовувати відкритість та можливості глобалізації для своїх цілей, то ми маємо використовувати ті самі фактори для захисту прав людини та ліквідації злочинності, корупції та незаконної торгівлі людьми»¹.

Міжнародне співробітництво у кримінальному провадженні виділено в окремий блок у національному законодавстві (Розділ IX Кримінального процесуального кодексу України² (далі – КПК України)), є предметом урегулювання міжнародних правових актів (таблиця 1), рекомендацій Європейської Комісії³, законотворчих ініціатив⁴, наукових пошуків українських⁵ і закордонних⁶ дослідників, експертів.

¹ Посібник з міжнародного співробітництва та інформаційного обміну. Керівництво для співробітників регулятивних, судових та правоохоронних органів. Комісія Британських Віргінських островів, 2013. URL: https://star.worldbank.org/sites/star/files/bvi_international_cooperation_handbook_2013_ukraine_version.pdf

² Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/ed20250509#Text>

³ COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT Ukraine 2024 Report. Accompanying the document Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/document/download/1924a044-b30f-48a2-99c1-50edeac14da1_en?filename=Ukraine%20Report%202024.pdf; COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS. 2025 Communication on EU enlargement policy. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/wp-content/uploads/EU-enlargement.pdf>

⁴ Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо міжнародного співробітництва під час кримінального провадження : проект Закону України (реєстр. № 14292 від 11.12.2025). URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/59347>; Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо міжнародного співробітництва у сфері виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів : проект Закону України (реєстр. № 12446 від 27.01.2025). URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/55710>

⁵ Ахтирська Н. М. Міжнародне співробітництво під час кримінального провадження: теоретичні та практичні аспекти: монографія. Київ: Логос, 2019. 576 с. URL: <https://nsj.gov.ua/files/pdf>; Воронятников О. О. Діяльність міжнародних установ та організацій у боротьбі зі злочинністю. *Аналітично-порівняльне правознавство*. № 1(2025). URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/324054>; Нуруллаєв І. С. о. Міжнародне співробітництво у боротьбі зі злочинністю як складова предмету правового регулювання міжнародного публічного права. DOI <https://doi.org/10.32840/pdu.2020.1-1.37>; Бекетов О. О. Міжнародне співробітництво у кримінальному провадженні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2025. URL: https://www.navs.edu.ua/files/spec-vchena-rada/srd_26_007_03/2025/avtoref_beketov.pdf?utm_source=chatgpt.com та ін.

⁶ Guide to The International Judicial Cooperation in Criminal Matters (Surrender of Persons and Things – Judicial Assistance) Ministry of Justice 1442 Hijri – 2020 A.D. URL: https://www.unodc.org/res/organized-crime/gptoc_casc-network_documents-and-guides_html/Guide_to_the_International_Judicial_Cooperation_in_Criminal_Matters_1.pdf; International Cooperation in Criminal Matters more relevant than ever in war time. URL: <https://www.euam-ukraine.eu/news/international-cooperation-in-criminal-matters-more-relevant-than-ever-in-war-time/>; International Cooperation in Criminal Matters. URL: https://www.academia.edu/Documents/in/International_Cooperation_in_Criminal_Matters

Таблиця 1

№ з/п	Міжнародно-правовий акт	Вид міжнародного співробітництва	Компетентний орган (Україна)
1.	Європейська конвенція про взаємну правову допомогу у кримінальних справах (1959)	Запити про правову допомогу (допити, обшуки, виїмки, вручення документів, процесуальні дії)	Офіс Генерального прокурора (досудове розслідування), Міністерство юстиції України (судове провадження)
2.	Другий додатковий протокол до ЄКВПД (2001)	Прямі контакти органів, відеоконференції, спільні слідчі групи	Офіс Генерального прокурора
3.	Європейська конвенція про видачу правопорушників (1957)	Екстрадиція	Офіс Генерального прокурора, Міністерство юстиції України
4.	Європейська конвенція про передачу засуджених осіб (1983)	Передача осіб для відбування покарання	Міністерство юстиції України
5.	Європейська конвенція про міжнародну дійсність кримінальних вироків (1970)	Визнання та виконання вироків	Міністерство юстиції України
6.	Конвенція Ради Європи про кіберзлочинність (2001)	Обмін електронними доказами, збереження даних	Офіс Генерального прокурора, Національна поліція, СБУ
7.	Конвенція Ради Європи про відмивання, пошук, арешт і конфіскацію доходів (1990)	Арешт і конфіскація активів, міжнародний розшук майна	Офіс Генерального прокурора, АРМА
8.	Конвенція Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, та про фінансування тероризму (2005)	Конфіскація доходів, фінансова розвідка	Центральний орган України з питань міжнародного співробітництва під час досудового розслідування, АРМА, НАЗК
9.	Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності (2000)	Взаємна правова допомога, екстрадиція, спільні розслідування	Офіс Генерального прокурора
10.	Конвенція ООН проти корупції (2003)	Міжнародна правова допомога, повернення активів	Центральний орган України з питань міжнародного співробітництва під час досудового розслідування, НАБУ, АРМА

11.	Конвенція ООН про боротьбу з фінансуванням тероризму (1999)	Кримінальне переслідування, замороження активів	СБУ, Центральний орган України з питань міжнародного співробітництва під час досудового розслідування
12.	Конвенція ООН про наркотичні засоби (1988)	Контрольовані поставки, екстрадиція	Центральний орган України з питань міжнародного співробітництва під час досудового розслідування, Національна поліція
13.	Римський статут МКС (1998)	Співробітництво з МКС (арешти, передача осіб, докази)	Офіс Генерального прокурора, Міністерство юстиції України
14.	Двосторонні договори України про взаємну правову допомогу та екстрадицію	Взаємна правова допомога, екстрадиція, передача провадження	Центральний орган України з питань міжнародного співробітництва під час досудового розслідування / Міністерство юстиції України (залежно від стадії)
15.	Угоди про створення спільних слідчих груп (JIT)	Спільне розслідування кримінальних правопорушень	Офіс Генерального прокурора
16.	Конвенція про міжнародне співробітництво при розслідуванні та переслідуванні злочину геноциду, злочинів проти людяності, воєнних злочинів та інших міжнародних злочинів (2023)	Взаємна правова допомога, екстрадиція або національне переслідування, JIT, передача доказів, арешт і конфіскація активів	Офіс Генерального прокурора; Міністерство юстиції України; СБУ

Згідно частини першої статті 542 КПК України міжнародне співробітництво під час кримінального провадження полягає у вжитті необхідних заходів з метою надання міжнародної правової допомоги шляхом вручення документів, виконання окремих процесуальних дій, видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, тимчасової передачі осіб, перейняття кримінального переслідування, передачі засуджених осіб та виконання вироків. Міжнародним договором України можуть бути передбачені інші, ніж у цьому Кодексі, форми співробітництва під час кримінального провадження.

Чинним є Закон України «Про ратифікацію Другого додаткового протоколу до Європейської конвенції про взаємну допомогу у кримінальних справах»⁷.

Україна має десятки двосторонніх договорів про:

⁷ Про ратифікацію Другого додаткового протоколу до Європейської конвенції про взаємну допомогу у кримінальних справах : Закон України від 01.06.2011 № 3449-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3449-17#Text>

- взаємну правову допомогу у кримінальних справах;
- екстрадицію;
- передачу засуджених осіб;
- співробітництво між органами прокуратури, поліції, антикорупційними органами.

Ці договори зазвичай: деталізують процедури; встановлюють прямі канали комунікації; усувають прогалини багатосторонніх конвенцій.

Щороку Україна задовольняє сотні запитів іноземних держав на видачу правопорушників та до тисячі запитів про допомогу в кримінальних провадженнях. Наприклад, 2024 року до національних судів надійшло 723 запити (доручення, клопотання, скарги) у межах міжнародної правової допомоги, з яких розглянуто 617, а задоволено 342 (2023 року надійшло 745 таких запитів, розглянуто 668, задоволено 393)⁸. Водночас за даними Офісу Генерального прокурора, 2024 року надійшло 1440 звернень у сфері міжнародного співробітництва, з яких виконано 1438; підготовлено 915 звернень, з них 805 направлено для виконання, а фактично виконано 539 (2023 року надійшло 1440 звернень, виконано 1435; підготовлено 678, направлено 612, виконано 504)⁹.

Таким чином, міжнародне співробітництво є основою ефективної боротьби з транснаціональною злочинністю, забезпечуючи скоординовані зусилля для захисту правопорядку на глобальному рівні.

Основна частина

В Угоді про асоціацію України з Європейським Союзом визначені її основні цілі: а) сприяти поступовому зближенню сторін, ґрунтуючись на спільних цінностях і тісних привілейованих зв'язках, а також поглиблюючи зв'язок України з політикою ЄС та її участь у програмах та агентствах; б) забезпечити необхідні рамки для посиленого політичного діалогу в усіх сферах, які становлять взаємний інтерес; с) сприяти, зберігати й зміцнювати мир та стабільність у регіональному та міжнародному вимірах відповідно до принципів Статуту ООН Гельсінського Заключного акта Наради з безпеки та співробітництва в Європі 1975 року, а також цілей Паризької хартії для нової Європи 1990 року; d) запровадити умови для посилених економічних та торговельних відносин, які вестимуть до поступової інтеграції України до внутрішнього ринку ЄС, у тому числі завдяки створенню поглибленої і всеохоплюючої зони вільної торгівлі, та підтримувати зусилля України стосовно завершення переходу до ринкової економіки, у тому числі шляхом поступової адаптації її законодавства до *acquis* ЄС; e) посилювати співробітництво у сфері юстиції, свободи та безпеки з метою забезпечення верховенства права та поваги до прав людини і основоположних свобод; f)

⁸ Звіт судів першої інстанції про розгляд матеріалів кримінального провадження. Судова статистика. Судова влада України. URL: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/zvit_dsau_2024

⁹ Статистика про роботу органів прокуратури. Офіс Генерального прокурора. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-robotu-organiv-prokuraturi-2>

запровадити умови для дедалі тіснішого співробітництва в інших сферах, які становлять взаємний інтерес.

Метою політичного діалогу визначено: а) поглиблення політичної асоціації та зміцнення політико-безпекової конвергенції та ефективності; b) сприяння міжнародній стабільності та безпеці на основі ефективної багатосторонності; c) посилення співробітництва та діалогу між сторонами з питань міжнародної безпеки та антикризового управління, зокрема з метою реагування на глобальні й регіональні виклики та основні загрози; d) пришвидшення зорієнтованого на результат практичного співробітництва між сторонами для досягнення миру, безпеки й стабільності на Європейському континенті; e) зміцнення поваги до демократичних принципів, верховенства права та належного врядування, прав людини та основоположних свобод, у тому числі прав осіб, які належать до національних меншин, недискримінації осіб, які належать до меншин, і поваги до різноманітності, а також внесок у консолідацію внутрішніх політичних реформ; f) розвиток діалогу та поглиблення співробітництва між сторонами у сфері безпеки та оборони; g) сприяння принципам незалежності, суверенітету, територіальної цілісності й непорушності кордонів¹⁰.

Сторони домовилися про співробітництво у боротьбі з легалізацією (відмиванням) коштів та фінансуванням тероризму (стаття 20), з незаконним обігом наркотичних засобів, прекурсорів та психотропних речовин (стаття 21), з корупцією (стаття 22), з тероризмом (стаття 23), торгівлею людьми, кіберзлочинністю, контрабандою, а також щодо уніфікації форм міжнародного співробітництва у сфері кримінальної юстиції (ратифікація Римського статуту) (стаття 8) тощо. Вказані напрями співробітництва визнані елементами безпекової політики в Європі.

Відповідно до частини п'ятнадцятої статті 9 Рамкової угоди між Україною та Європейським Союзом невиконання зобов'язань, визначених у статтях 9, 11, включно з неповідомленням про порушення або відмовою від співпраці з питань боротьби із шахрайством з Прокуратурою Європейського Союзу (EPPO), становлять істотне порушення зобов'язань за цією Угодою та відповідно можуть призвести до зменшення фінансового внеску, стягнення всіх або частини здійснених виплат. Для створення умов належного застосування Рамкової угоди щодо спеціальних механізмів реалізації фінансування Союзу для України передбачено інструменти Ukraine Facility¹¹ (статті 7 (п. j ч. 5), 9 (ч. 12), 11 (ч. 5, 6), які вказують на обов'язок України забезпечити співробітництво з EPPO.

На забезпечення відповідності законодавства в частині міжнародного співробітництва в кримінальних провадженнях стандартам FATF

¹⁰ Угода про асоціацію України з Європейським Союзом від 21.03.2014 р. Політична складова. URL: http://www.kmu.gov.ua/kmu/docs/EA/00_Ukraine

¹¹ Ukraine Facility. URL: <https://www.ukrainefacility.me.gov.ua/>

спрямовані пункти 19, 20, 22 Плану дій щодо удосконалення національної системи фінансового моніторингу за результатами 5-го раунду оцінки України Комітетом експертів Ради Європи з питань оцінки заходів протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму (MONEYVAL)¹², яким з поміж іншого передбачено підвищення ефективності обміну інформацією з міжнародними партнерами та удосконалення процедур правової допомоги і співпраці у розслідуваннях транскордонних фінансових злочинів.

У вересні 2023 року прийнято Стратегічний план щодо реалізації повноважень органів прокуратури у сфері кримінального переслідування за вчинення міжнародних злочинів на 2023–2025 роки¹³, спрямований на підвищення потенціалу прокуратури та органів досудового розслідування, посилення міжвідомчої та міжнародної співпраці у цій сфері. У серпні 2024 року ухвалено Закон про ратифікацію Римського статуту Міжнародного кримінального суду¹⁴.

Європейською Комісією (ЄК) у Звіті про прогрес України в рамках Пакета розширення Європейського Союзу (за 2025 рік)¹⁵ стосовно судової співпраці у кримінальних справах зазначено наступне: «Міжнародне співробітництво з поліцейськими та прокурорськими органами продовжувало приносити позитивні результати, зокрема у викритті транскордонної організованої злочинної діяльності. У звітний період Україна співпрацювала з Агентством Європейського Союзу з правоохоронної співпраці (Europol) та Агентством Європейського Союзу з підготовки правоохоронних органів (CEPOL). Україна брала участь у 92 справах в Євроюсті. У 2024 році діяло 35 спільних слідчих груп (JITs) між Україною та державами-членами ЄС, з яких 16 були новоствореними того року, а 19 продовжували свою діяльність, що стосувалися шахрайства, організованої злочинності, відмивання коштів та торгівлі наркотиками.

SIENA та SIENA-CT – захищені платформи обміну інформацією Europol для правоохоронних органів ЄС щодо тяжкої та організованої злочинності та протидії тероризму відповідно – функціонують в Україні. Україна взяла участь у 222 оперативних діях у межах Європейської

¹² План дій щодо удосконалення національної системи фінансового моніторингу за результатами 5-го раунду оцінки України Комітетом експертів Ради Європи з питань оцінки заходів протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму (MONEYVAL). URL: <https://fiu.gov.ua/pages/dijalnist/koordinacija/koordinaciini-plani/plan-dii-sczodo-udokonalennja-nacionalno-sistemi-finansovogo-monitoringu-za-rezultatami-5go-raundu-ocinki-ukrani-komiteto-MONEYVAL.html>

¹³ Стратегічний план щодо реалізації повноважень органів прокуратури у сфері кримінального переслідування за вчинення міжнародних злочинів на 2023–2025 роки. *Офіс Генерального прокурора*. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/strategicnij-plan-shhodo-realizaciyi-povnovazen-organiv-prokuraturi-u-sferi-kriminalnogo-peresliduvannya-za-vcinennja-miznarodnix-zlociniv-na-2023-2025-roki>

¹⁴ Про ратифікацію Римського статуту Міжнародного кримінального суду та поправок до нього : Закон України від 21.08.2024 № 3909-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3909-20#Text>

¹⁵ COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT Ukraine 2024 Report. Accompanying the document Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/document/download/1924a044-b30f-48a2-99c1-50edeac14da1_en?filename=Ukraine%20Report%202024.pdf

багатопрофільної платформи протидії кримінальним загрозам (ЕМРАСТ) та була співвиконавцем одного оперативного плану дій».

Разом із тим, Європейською Комісією зауважено, що судова співпраця у кримінальних справах потребує удосконалення. Правова база у цій сфері частково узгоджена з *acquis* ЄС. Україна підтримувала належну співпрацю з партнерами щодо взаємної правової допомоги (MLA) у кримінальних справах (рис. 1) і брала участь у переговорах щодо нового інструменту Ради Європи, який має на меті посилити судову співпрацю у питаннях повернення кримінальних активів. Водночас «Україна має додатково покращити своєчасність та ефективність обробки запитів про судову співпрацю, особливо запитів MLA у кримінальних справах, шляхом застосування відповідних конвенцій Ради Європи та забезпечення достатньої адміністративної спроможності органів, які займаються такими справами».

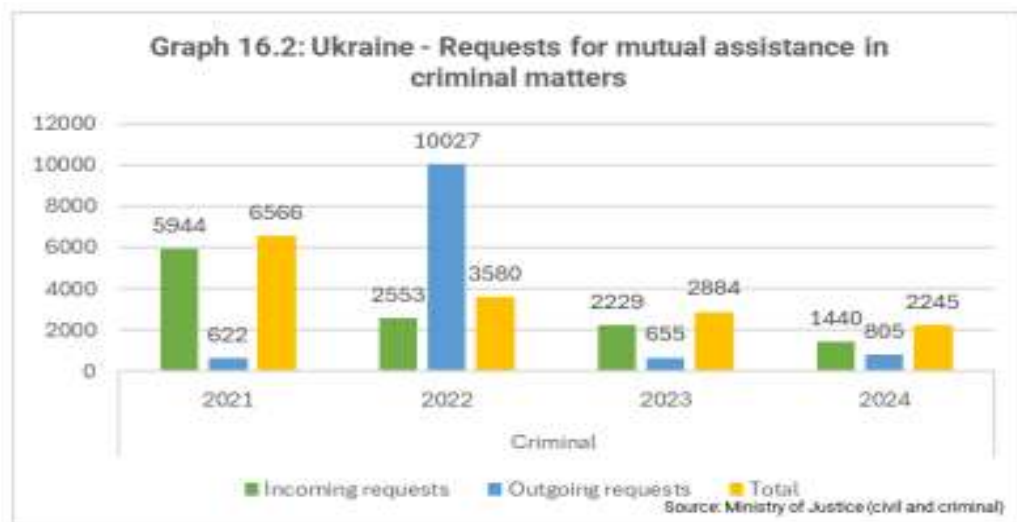

Рис. 1. Запити на правову допомогу у кримінальних справах¹⁶.

У Звіті ЄК 2025 зазначено, що Україна співпрацювала з Європейською судовою мережею (EJN) та розвивала співпрацю з Європейською прокуратурою (EPPO). У жовтні 2024 року офіцера зв'язку з Офісу Генерального прокурора було відряджено до EPPO.

Варто відмітити, що Конвенція про міжнародне співробітництво при розслідуванні та переслідуванні злочину геноциду, злочинів проти людяності, воєнних злочинів та інших міжнародних злочинів (2023 р.)¹⁷ стала універсальним багатостороннім договором, що має на меті усунути

¹⁶ COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS. 2025 Communication on EU enlargement policy. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/wp-content/uploads/EU-enlargement-.pdf>

¹⁷ The Ljubljana – The Hague Convention on International Cooperation in the Investigation and Prosecution of Genocide, Crimes against Humanity, War Crimes and other International Crimes. 26/05/2023. URL: <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MZEZ/projekti/MLA-pobuda/The-Ljubljana-The-Hague-MLA-Convention.pdf>

прогалини в міжнародному співробітництві щодо core international crimes і забезпечити принцип aut dedere aut judicare (або видати, або судити). Вона вперше комплексно поєднує взаємну правову допомогу, екстрадицію і універсальну юрисдикцію в одному договорі для міжнародних злочинів.

Основними формами співробітництва за Конвенцією є:

- взаємна правова допомога (з мінімумом підстав для відмови);
- екстрадиція або здійснення національного переслідування;
- передача доказів, у т.ч. цифрових;
- спільні слідчі групи (ЖТ);
- розшук, арешт і конфіскація активів;
- захист свідків і потерпілих;
- використання універсальної юрисдикції;
- співробітництво з міжнародними судами, зокрема МКС.

Україна підписала цю Конвенцію 14 лютого 2024 року, але не ратифікувала. Проте, цей документ є критично важливим для розслідування воєнних злочинів РФ; зменшує можливості держав відмовляти у співпраці з політичних мотивів; полегшує доступ до доказів і підозрюваних за кордоном.

У лютому 2025 року Україна ратифікувала Конвенцію Ради Європи про правопорушення (Нікосійська конвенція)⁴¹⁰³, пов'язану з культурними цінностями, проте ратифікаційний Закон¹⁸ не набрав чинності, оскільки для цього необхідно ухвалити імплементаційні закони. Нікосійська конвенція є першим міжнародним договором, спрямованим на боротьбу з незаконним обігом культурних цінностей через кримінальне право. Вона визначає перелік кримінальних правопорушень, пов'язаних із крадіжками, незаконним розкопуванням, контрабандою, фальсифікацією документів та відмиванням коштів від незаконної торгівлі культурними об'єктами. Нікосійська конвенція зобов'язує держави-учасниці посилити співпрацю в розслідуванні злочинів та поверненні викрадених культурних цінностей.

Європейська прокуратура (EPPO) має розгалужене партнерство (рис. 2¹⁹).

¹⁸ Про ратифікацію Конвенції Ради Європи про правопорушення, пов'язані з культурними цінностями : Закон України від 25.02.2025 № 4261-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4261-20#Text>; Конвенція Ради Європи про правопорушення, пов'язані з культурними цінностями. 19.05.2017. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_006-17#n2

¹⁹ Cooperation EPPO. URL: <https://www.epo.europa.eu/en/about/international-cooperation>

Регламент Європейської прокуратури²⁰ містить окремі положення щодо співпраці з державами, які не входять до ЄС (стаття 104).

Угоди про співробітництво у кримінальних справах, укладені Європейським Союзом з Європейською прокуратурою;

Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти корупції (UNCAC);

Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності (UNTOC);

Багатосторонні угоди, сторонами яких є держави-члени-учасниці, про які ці держави-члени повідомляють Європейську прокуратуру як компетентний орган (наприклад, Європейська конвенція про взаємну допомогу у кримінальних справах від 20 квітня 1959 року та два додаткові протоколи до неї від 17 березня 1978 року і 8 листопада 2001 року).

Європейський делегований прокурор, відповідальний за розслідування, може використовувати свої повноваження національного прокурора для запиту правової допомоги у кримінальних справах до органів

²⁰ Council Regulation (EU) 2017/1939 of 12 October 2017 implementing enhanced cooperation on the establishment of the European Public Prosecutor's Office ('the EPPO'). URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2017/1939/oj>

влади держав, які не входять до ЄС, , на підставі міжнародних угод або чинного національного законодавства.

Між Європейською прокуратурою (ЕРРО) і Офісом Генерального прокурора 18.03.2022 р. укладено Робочу угоду (26 статей)²¹, метою якої визначено сприяння міжнародному співробітництву у кримінальних справах та обміну інформацією. Також Робоча угода укладена між ЕРРО і Національним антикорупційним бюро України²² (25 статей, 03.07.2023).

Європейським агентством, що співпрацює із судовими та поліцейськими органами держав-членів ЄС, є *Євроюст* (Eurojust²³), який сприяє координації національних зусиль слідчих, організовуючи зустрічі між усіма державами. Окремої уваги заслуговує утворення Eurojust в 2023 році бази даних Core International Crimes Evidence Database (CICED)²⁴, яка є спеціально розробленою базою даних для зберігання та аналізу доказів міжнародних злочинів. CICED покликана підтримувати національні й міжнародні розслідування, а в майбутньому не має обмежуватися війною в Україні і може слугувати базою для обробки відомостей щодо будь-якого іншого збройного конфлікту, який розслідує партнер Eurojust.

Результатом активної міжнародної співпраці України є створення *Міжнародного центру з переслідування злочинів агресії проти України* (International Centre for the Prosecution of the Crime of Aggression against Ukraine, ICRA²⁵). Його основною метою визначено підтримку та вдосконалення процесів розслідування злочинів агресії шляхом отримання ключових доказів агресії. Створення ICRA надає змогу отримати додаткову логістичну, фінансову та оперативну підтримку. ICRA сприяє співпраці між національними прокурорами, використанню досвіду, технологій та логістики Євроюсту, обміну доказами, забезпеченню спільної стратегії кримінального переслідування²⁶.

Україна представлена в Євроюсті через офіс зв'язку, де працює український прокурор, що забезпечує оперативний обмін інформацією в режимі реального часу.

²¹ Working Arrangement on the cooperation between the European Public Prosecutor's Office (EPPO) and the Prosecutor's General Office. URL: https://www.eppo.europa.eu/sites/default/files/2022-09/WA-EPPO-UkrainePGO_EN-signed.pdf

²² Working Arrangement on the cooperation between the European Public Prosecutor's Office (EPPO) and the National Anti-Corruption Bureau of Ukraine. URL: https://www.eppo.europa.eu/sites/default/files/2023-07/WA%20between%20EPPO-NABU_EN.pdf

²³ European Union Agency for Criminal Justice Cooperation. URL: <https://www.eurojust.europa.eu/>

²⁴ Core International Crimes Evidence Database. URL: <https://www.eurojust.europa.eu/core-international-crimes-evidence-database>

²⁵ International Centre for the Prosecution of the Crime of Aggression against Ukraine. URL: <https://www.eurojust.europa.eu/international-centre-for-the-prosecution-of-the-crime-of-aggression-against-ukraine>

²⁶ Інформаційна довідка щодо міжнародного співробітництва в кримінальному провадженні у контексті спільних слідчих груп (переговорний розділ 24 «Юстиція, свобода та безпека»). *Дослідницька служба Верховної Ради України*. URL: https://research.rada.gov.ua/documents/analyticRSmaterialsDocs/law_judic_activ/inform_references-pravsud/76928.html

У щорічному звіті Євроюсту за 2024 рік²⁷ вказано на розширення цієї організації глобальних партнерств, зростання обсягу справ Євроюсту більш ніж на 60% (у 2024 році розглянуто майже 13 000 справ про транскордонну злочинність)²⁸. Кількість осіб, виданих Україні протягом двох останніх років для притягнення до відповідальності, зросла у понад 4 рази порівняно з початком повномасштабного вторгнення. Для подальшого посилення боротьби з організованою злочинністю Євроюст у вересні 2024 року запустив Європейську судову мережу з боротьби з організованою злочинністю (EJOCSN). Цей експертний центр виходить за рамки співпраці на основі розслідувань і бореться з організованою злочинністю стратегічно.

Участь держав у справах Євроюсту відображено на діаграмі (рис. 3).

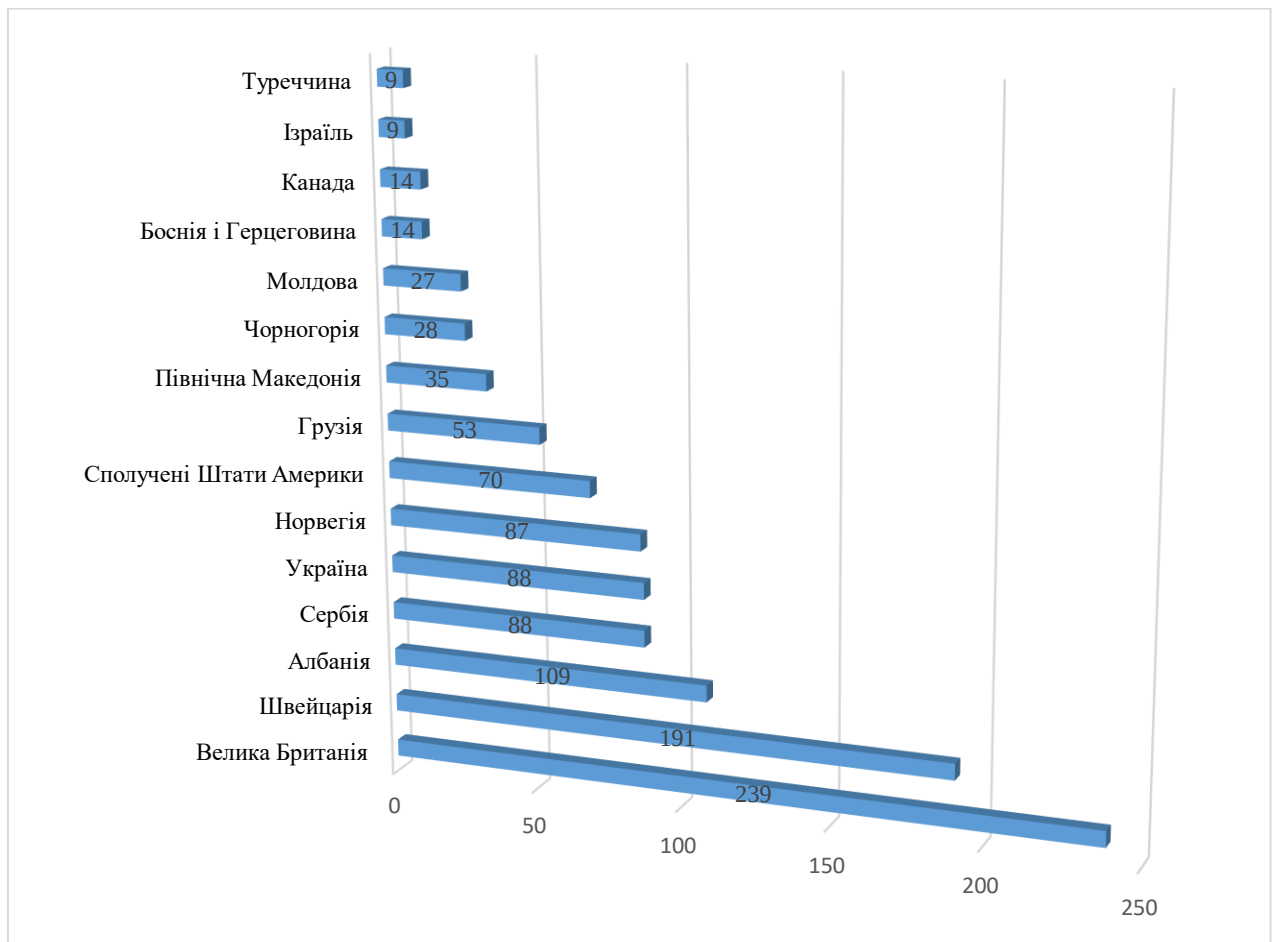

Рис. 3. Держави з найбільшою участю у справах Євроюсту у 2024 році.

Агентство Європейського Союзу з питань співробітництва правоохоронних органів Європол (European Police Office, Europol²⁹) надає аналітичну та криміналістичну підтримку державам; підтримує збір та

²⁷ Eurojust Annual Report 2024. URL: <https://www.eurojust.europa.eu/publication/eurojust-annual-report-2024>

²⁸ Global partnerships drive justice results, says Eurojust's Annual Report 2024. URL: <https://www.eurojust.europa.eu/news/global-partnerships-drive-justice-results-says-eurojusts-annual-report-2024>

²⁹ Europol. URL: <https://www.europol.europa.eu/>

аналіз даних, отриманих із відкритих джерел; надає свої знання та досвід у сфері воєнних злочинів, злочинів проти людяності та інших міжнародних злочинів, що сприяє посиленню співпраці та забезпечує пряму комунікацію й дотримання процедур міжнародної співпраці.

Співпраця координується через Департамент міжнародного поліцейського співробітництва Національної поліції України.

У червні 2025 року Рада ЄС затвердила нові пріоритети, в яких Україна відіграє роль «щита» для східного флангу. Серед них: кібератаки на критичну інфраструктуру; контроль вогнепальної зброї; протидія експлуатації біженців.

25 червня 2025 року Україна і Рада Європи уклали Угоду про створення Спеціального трибуналу щодо злочину російської агресії проти України³⁰, яку ратифіковано Верховною Радою України³¹. Початок роботи Спеціального трибуналу очікується у 2026 році. Відповідно до Статуту³² Спеціальний трибунал створюється в межах Ради Європи з мандатом переслідувати високопосадовців за злочин агресії проти України. Трибунал зосередиться на високопоставлених політичних та військових лідерах, які відповідають за планування, підготовку, ініціювання та виконання злочину агресії проти України³³.

Окрім того, розділ 4.1 «Судове співробітництво в кримінальних справах» Дорожньої карти з питань верховенства права³⁴ містить стратегічні результати і заходи, спрямовані на виконання зобов'язань України, передбачених переговорною рамкою Європейського Союзу за кластером 1 «Основи процесу вступу до ЄС».

Зокрема, удосконаленню правової основи для міжнародного судового співробітництва у кримінальних справах між Україною та державами ЄС сприятиме законодавче забезпечення:

- імплементації процедури європейського ордеру на арешт;
- приведення законодавства з питань міжнародної правової допомоги та екстрадиції у відповідність до стандартів FATF;
- запобігання та врегулювання з іншими державами конфлікту юрисдикції (підслідності та підсудності) у кримінальному провадженні;

³⁰ Ukraine and the Council of Europe sign Agreement on establishing a Special Tribunal for the Crime of Aggression against Ukraine. URL: <https://www.coe.int/en/web/portal/-/ukraine-and-the-council-of-europe-sign-agreement-on-establishing-a-special-tribunal-for-the-crime-of-aggression-against-ukraine>

³¹ Про ратифікацію Угоди між Україною та Радою Європи про створення Спеціального трибуналу щодо злочину агресії проти України: Закон України від 15.07.2025 № 4518-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4518-IX#Text>

³² CM(2025)103-final - [1532/2.3] Consequences of the aggression of the Russian Federation against Ukraine - Statute of the Special Tribunal for the Crime of Aggression against Ukraine. URL: [https://search.coe.int/cm/#{%22CoEIdentifier%22:\[%220900001680b6762d%22\],%22sort%22:\[%22CoEValidationDate%20Descending%22\]}](https://search.coe.int/cm/#{%22CoEIdentifier%22:[%220900001680b6762d%22],%22sort%22:[%22CoEValidationDate%20Descending%22]})

³³ Тіньовий звіт до розділу 23 «Правосуддя та фундаментальні права» та розділу 24 «Юстиція, свобода та безпека» Звіту Європейської комісії щодо прогресу України в межах Пакета розширення Європейського Союзу у 2024 році. URL: <https://parlament.org.ua/wp-content/uploads/2025/10/shadow-report-2025-ua-1.pdf>

³⁴ Дорожня карта з питань верховенства права. URL: https://eu-ua.kmu.gov.ua/wp-content/uploads/UA_Dorozhnya_karta_z_pytan_verhovenstva_prava_2.pdf

- імплементації *acquis* ЄС механізмів міжнародної правової допомоги та взаємного виконання судових рішень у кримінальних справах у відносинах з державами-членами Європейського Союзу;
- врегулювання питань функціонування інформаційно-аналітичної системи стосовно обліку відомостей про притягнення особи до кримінальної відповідальності та наявності судимості;
- забезпечення транскордонного обміну судовими даними.

На вдосконалення існуючих механізмів міжнародного співробітництва у кримінальних справах та виконання деяких міжнародних зобов'язань спрямований урядовий законопроект за реєстр. № 14292 від 11.12.2025 р.³⁵, поданий на заміну відкликаною проекту Закону України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо міжнародного співробітництва під час кримінального провадження» (реєстр. № 11223 від 29.04.2024 р.). Проте, його положення потребують корегування з урахуванням Рекомендацій ЄК 2025 року і заходів Дорожньої карти з питань верховенства права³⁶.

Комплексні законотворчі ініціативи у сфері міжнародної співпраці в кримінальному провадженні, які би охоплювали названі вище напрями законодавчого забезпечення, на сьогодні відсутні.

Висновки

В умовах глобалізації та збройної агресії РФ розвиток законодавства, спрямованого на співробітництво у сфері боротьби зі злочинністю, розкриття та розслідування злочинів, виявлення та притягнення до відповідальності винних незалежно від місця їх перебування та місця вчинення кримінального правопорушення, набуває актуальності.

Міжнародна співпраця в кримінальному провадженні є важливим блоком переговорного процесу щодо вступу України до ЄС. Оскільки ця сфера різновекторна, охоплює як питання суто кримінального, кримінального процесуального характеру, так й інтеграційні процеси в галузях економіки, політики, культури, технологій, транспорту, науки тощо різних держав, особливої динаміки потребує уніфікація законодавчих актів, які базуються на загальновизнаних принципах, забезпечення балансу національного і європейського права.

Законотворча діяльність щодо міжнародного співробітництва в кримінальному провадженні, узгодження окремих елементів такого співробітництва з актами права ЄС вимагають злагодженості та комплексного підходу, спрямованого на реалізацію заходів, визначених

³⁵ Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо міжнародного співробітництва під час кримінального провадження : Проект Закону України реєстр. № 14292 від 11.12.2025. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/59347>

³⁶ Інформаційна довідка щодо проекту Закону України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо міжнародного співробітництва під час кримінального провадження» (реєстр. № 14292 від 11.12.2025). Дослідницька служба Верховної Ради України. URL: <https://research.rada.gov.ua/documents/analyticRSmaterialsDocs/73288.html>

Дорожньою картою з питань верховенства права, а також ратифікацію відповідних конвенційних документів.

Отже, основними напрямками удосконалення міжнародного співробітництва в кримінальному провадженні є:

- законодавче та інституційне забезпечення: гармонізація законодавства; створення або зміцнення спільних (білатеральних/багатосторонніх) органів для координації у розслідуванні складних злочинів (тероризм, кіберзлочинність тощо); розвиток оперативних каналів зв'язку та обміну даними між органами правопорядку і прокуратури; інтеграція у міжнародні поліцейські бази даних;
- процедурне і тактичне забезпечення: впровадження спільних слідчих груп та оперативно-розшукових заходів; швидкий обмін доказами; запровадження процедур отримання електронних доказів; спрощення процедур екстрадиції та визнання і виконання іноземних вироків;
- технологічне та інформаційне забезпечення: посилення співпраці у боротьбі з транскордонними кіберзлочинами та фінансовими злочинами (використання сучасних ІТ-інструментів), дотримання FATF-стандартів.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

** Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*